

Z kroniki naukowej

NIEMCY W POLITYCE MIĘDZYNARODOWEJ NA PRZEŁOMIE POKOJU I WOJNY (1939 - 1941)

Pod takim tytułem w dniach: 21-23 czerwca 1989 r. odbyła się w Poznaniu międzynarodowa konferencja naukowa, zorganizowana przez Instytut Historii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza, Instytut Zachodni oraz Instytut Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Karola Marksa w Lipsku. Była to czwarta z kolei konferencja (poprzednie odbyły się w 1986, 1987 i 1988 r.) w ramach Centralnego Programu Badań Podstawowych nr 11.06 *Polska — Niemcy. Tradycje i dążenia*.

Na doniosłość obrad i powiązanie ich z 50 rocznicą napaści Niemiec na Polskę wskazał prorektor UAM, prof. Jerzy Strzelczyk, który dokonał otwarcia obrad.

W zagajeniu koordynator I stopnia CPBP nr 11.06 prof. Antoni Czubiński przedstawił dorobek dotychczasowych konferencji, podkreślając, że powinny one stać się inspiracją do pełnego pokazania miejsca i roli Niemiec w dwudziestoleciu międzywojennym.

Obok historyków polskich w konferencji uczestniczyli także naukowcy z NRD, Czechosłowacji i Włoch. Łącznie wygłoszono 37 referatów i komunikatów. Oprócz sesji plenarnych, część obrad odbywała się w trzech sekcjach: pierwszą — *Srednie i mniejsze państwa i społeczeństwa europejskie* kierował prof. Henryk Batowski (Kraków), drugą — *Konflikt w polityce światowej* prowadził doc. Marek Baumgart (Szczecin), a trzeciej — *Polska* przewodniczył doc. Andrzej Skrzypek (Warszawa).

Po otwarciu konferencji przewodnictwo obrad powierzono prof. Januszowi Pawajewskiemu (Poznań), a następnie prof. Karolowi Fiedorowi (Wrocław). Referat wprowadzający *Miejsce Polski w hitlerowskich planach ekspansji* wygłosił prof. Antoni Czubiński.

O układach niemiecko-radzieckich z 23 sierpnia 1939 r. mówił prof. Henryk Batowski, z wystąpieniem którego korespondował referat doc. Andrzeja Kastorego (Kraków), przedstawiający negocjacje niemiecko-radzieckie z września 1939 r.

Prof. Walter Poeggel z Lipska zwrócił uwagę na sprzeczności między planem niemieckiej napaści na Polskę a prawem międzynarodowym, zaś prof. Karl Gallus (Berlin) omówił politykę finansową Niemiec hitlerowskich przed wybuchem II wojny światowej.

Z kolei prof. Filippo Mazzonis (Rzym) zaprezentował politykę zagraniczną Watykanu za Piusa XII w latach 1939-1940, a prof. Otfried Dankelmann (Halle) — stanowisko międzynarodowej socjaldemokracji w 1939 r. Zbliżone wystąpienie miał prof. Johannes Glasneck (Halle), który omówił francuską politykę zagraniczną w ocenie francuskiej partii socjalistycznej *SFIO*.

Cykl referatów o roli Niemiec w polityce poszczególnych państw rozpoczął prof. Czesław Madajczyk (Warszawa), zaś myśl tę kontynuowali: prof. Stanisław Sierpowski (Poznań) — Niemcy w polityce Włoch, doc. Marek Baumgart — w polityce

W. Brytanii, dr hab. Tomasz Schramm (Poznań) — w polityce Francji, doc. Andrzej Skrzypek — w polityce ZSRR, dr Bogdan Koszel (Poznań) — w polityce Hiszpanii, dr Jadwiga Kiwerska (Poznań) — w polityce Stanów Zjednoczonych, dr Wiesław Olszewski (Poznań) — w polityce Japonii, dr hab. Józef Łaptos (Kraków) — w polityce Belgii, prof. Bernard Piotrowski (Poznań) — w polityce państw skandynawskich. Ponadto dr Wojciech Rojek (Kraków) przedstawił rolę Turcji w antyniemieckich planach mocarstw zachodnich, natomiast dr hab. Mieczysław Nurek (Gdańsk) omówił rolę państw Europy bałtyckiej w polityce Niemiec w 1939 r.

Propagandowe przygotowania Niemiec hitlerowskich do napaści na Polskę zaprezentował prof. Johannes Kalisch (Rostock) oraz prof. Karol Fiedor, który zwrócił uwagę na tzw. *Lebensraumideologie* w przygotowaniach społeczeństwa Trzeciej Rzeszy do wojny. Uzupełnieniem tego były referaty dr. Achima Bernhardta (Lipsk) i dr Ewy Seeber (Lipsk), dotyczące niemieckich planów agresji na Polskę.

Sytuację Czechów i Słowaków w przededniu wojny ocenił prof. Václav Melichar (Praga), doc. Ewa Orlof (Rzeszów) przedstawiła penetrację niemiecką w Słowacji od marca do września 1939 r., a dr Andrzej Essen (Kraków) działalność czechosłowackiej emigracji politycznej w latach 1939-1940.

O koncepcjach włączenia mniejszości polskiej w Niemczech do operacji specjalnych Oddziału II Sztabu Głównego WP w drugiej połowie lat trzydziestych mówił dr Henryk Chałupczak (Lublin), natomiast mgr Dariusz Matelski (Poznań) przedstawił stan badań nad mniejszościami pogranicza w latach 1937-1939 w historiografii polsko-niemieckiej. Dopełnieniem tych referatów było wystąpienie dr Anny Hoffmann (Rostock) na temat losu ludności polskiej w Niemczech w latach 1938-1939.

Stanowisko sanacji śląskiej wobec stosunków Polski z Niemcami omówiła dr Wanda Musialik (Opole), zaś miejsce Niemiec w polskiej myśli politycznej w 1939 r. — doc. Janusz Faryś (Szczecin).

Po wygłoszeniu referatów odbyła się dyskusja, w której głos zabrali m. in. prof. prof. Janusz Pajewski, Henryk Batowski, Czesław Madajczyk, Antoni Czubiński. Ten ostatni na zakończenie dokonał podsumowania obrad, omawiając stan badań nad rolą Niemiec w polityce międzynarodowej w latach 1919-1939 w kontekście przeprowadzonych na ten temat poprzednich i obecnej konferencji.

Konferencję zamknął prof. Stanisław Sierpowski, podkreślając nowe podejścia referentów do poruszanych problemów i konieczność zapoznania się z materiałami znajdującymi się w archiwach w Związku Radzieckim.

Leszek Koncur

TRAKTAT WERSALSKI Z PERSPEKTYWY 70 LAT

W 70. rocznicę podpisania w Sali Lustrzanej pałacu wersalskiego traktatu pokojowego pomiędzy zwycięskimi państwami Ententy a Niemcami, 28 czerwca 1989 r. rozpoczęła się konferencja naukowa na temat: Traktat Wersalski z perspektywy 70 lat. Organizatorami dwudniowych obrad byli: Instytut Zachodni w Poznaniu i Stowarzyszenie PAX.

Otwarcia konferencji dokonali dyrektor Instytutu Zachodniego, prof. dr hab. Antoni Czubiński oraz wiceprzewodniczący Zarządu Głównego Stowarzyszenia PAX, kierownik Wydziału Zagranicznego, Zbigniew Czajkowski. Zgromadzeni w Pałacu